

Anmälan mot Källtorpskolan, grundskola i Järfälla kommun

Beslut

Skolinspektionen förelägger enligt 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Järfälla kommun att senast den 20 augusti 2018 vidta följande åtgärder.

- Se till att alla har lika tillgång till utbildningen vid Källtorpskolan oberoende av geografisk hemvist och sociala och ekonomiska förhållanden och att eleverna vid skolan utan kostnad har tillgång till de lärverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning, med undantag för enstaka inslag till en obetydlig kostnad (1 kap. 8 §, 10 kap. 10 och 11 §§ skollagen). I detta ingår att eleverna ska ha tillgång till en surfplatta i den utsträckning utbildningens upplägg förutsätter, utan att tillgången villkoras av att vårdnadshavare eller elev skriver under aktuellt avtal.

Vidtagna åtgärder ska senast samma dag som ovan redovisas skriftligt till Skolinspektionen. Redovisningen ska lämnas av tjänsteman på nämndens vägnar, nämndordförande, utskott eller berörd nämnd.

Föreläggandet gäller omedelbart.

Ärendet

Skolinspektionen har den 4 oktober 2016 tagit emot en anmälan mot Källtorpskolan i Järfälla kommun.

Skolinspektionen tar i sitt beslut ställning till om Järfälla kommun, som är huvudman för Källtorpskolan, följt bestämmelserna om att eleverna utan kostnad ska ha tillgång till lärverktyg och lika tillgång till utbildning.

Skolinspektionen har inhämtat ett yttrande och en komplettering från rektorn på Källtorpskolan samt inhämtat ett yttrande från Järfälla kommun. Anmälaren har lämnat synpunkter på yttrandena. Järfälla kommun har därefter kompletterat ärendet med ett nytt avtal för lån av surfplatta avseende läsår 2017/2018. Anmälaren har kommit in med synpunkter på det nya avtalet. Dokumentation har getts in i ärendet.

Anmälaren har i huvudsak uppgett följande

Elever på Källtorpskolan har fått hem ett kontrakt att skriva under för lån av skolans surfplattor. Genom lån erbjuds elever disponera en personlig surfplatta under sin

studietid. I praktiken är det dock inte ett erbjudande som eleven kan tacka nej till eftersom de flesta läroböcker, appar och viss annan information är tillgängligt endast genom surfplattan. Surfplattan behövs, förutom arbetet i skolan, även för att eleverna ska kunna göra läxor och annat arbete hemma. Skolan garanterar inget alternativ.

Surfplattan är försäkrad av skolan och kostnaden står skolan för. Av låneavtalet framgår dock att ersättning uteblir om surfplattan glöms utanför skolan, till exempel på bussen eller i en butik. Många elever har aktiviteter eller liknande att gå till efter skoldagens slut. Om eleven misslyckas med att hålla ständig uppsikt över surfplattan och tappar bort den ska vårdnadshavaren kliva in och ersätta skolans egendom.

Avtalsvillkoren som elev och vårdnadshavare förbinder sig till är otydliga i den del som avser de reparationskostnader som kan åläggas vårdnadshavaren om skada på surfplattan anses ha uppkommit genom vårdslöshet, oaktsamhet eller skadegörelse. Några belopp finns inte redovisade.

Av låneavtalet framgår att om surfplattan blir stulen kan det bli aktuellt att vårdnadshavaren kontakter sitt hemförsäkringsbolag.

Det är även oklart vad som händer ifall vårdnadshavaren väljer att inte skriva under avtalet.

Anmälaren har till ärendet bifogat kontrakt för lån av surfplatta.

Rektor på Källtorpskolan har i huvudsak uppgett följande

Överenskommelsen om lån av surfplatta innebär att eleverna får disponera en surfplatta dygnet runt, året runt ända till dess att eleven slutar sin skolgång vid Källtorpskolan.

Surfplattan är en förutsättning för att eleven ska kunna ta del av undervisningen. Skolan använder digitala läromedel i de flesta ämnen. Planering, genomförande, redovisningar, inlämningar, bedömningar, allt sker digitalt. Även läxor och andra hemuppgifter kräver i stor utsträckning tillgång till en surfplatta. Har hemmet ett digitalt verktyg och uppgifterna ligger åtkomliga i Gsuite kan eleverna förvisso komma åt sina uppgifter genom den.

Om en enstaka elevs vårdnadshavare inte skriver under avtalet kan skolan låna ut en surfplatta till eleven över dagen. Skolan kan även tillhandahålla ett skrivet läromedel om det finns i ämnet.

Alla skolans surfplattor täcks av skolans försäkring och försäkringspremien betalar skolan. Skolans försäkring tas i anspråk i alla situationer då surfplattan försvinner eller tappas bort, under skoltid som efter skoltid. Detta förutsätter att surfplattan försvunnit eller tappats bort av eleven och inte av någon annan.

Vårdnadshavare kan, i undantagsfall, komma att få kontakta sitt privata försäkringsbolag. Det blir enbart aktuellt om det efter en utredning visar sig att surfplattan har tappats bort av någon annan än eleven. Detsamma gäller om surfplattan blir stulen då annan än eleven använt surfplattan. Detta gäller oavsett om den blir borttappad eller stulen under eller efter skoltid. Om vårdnadshavaren inte har någon

försäkring och skolan inte går in och tar kostnaden tar skolan en diskussion med eleven och vårdnadshavaren för att utreda vad som hänt. Beroende på vad som framkommer genom utredningen kan det då bli fråga om att vårdnadshavaren får stå kostnaden motsvarande marknadsvärdet för borttappad surfplatta.

Skolans försäkring tas inte i anspråk när det är fråga om en skada på surfplattan. Skolan reparerar surfplattorna själva eller anlitar hjälp för att få surfplattorna lagade. Skolan står för hela reparationskostnaden oavsett om skadan uppstått under skoltid eller efter skoltid under förutsättning att skadan uppstått genom elevens användande av surfplattan och inte genom att t ex en familjemedlem använt surfplattan. Skolan har hittills stått för alla reparationskostnader som skolan haft pga. trasiga surfplattor. Rektor budgeterar för att ca 10-20 surfplattor går sönder per termin.

Det blir endast aktuellt att debitera vårdnadshavare om det efter en utredning visar sig att skada på surfplattan orsakats av vårdnadshavaren eller annan familjemedlem och inte av eleven. Om det skulle bli aktuellt att debitera vårdnadshavaren för en sådan skada som annan än eleven orsakat kan kostnaden uppgå till ca 500 kr till 1 000 kr.

Järfälla kommun har i huvudsak uppgett följande

Läromedel och pedagogiska verktyg finns att tillgå för alla skolans elever, även om en elev skulle välja att inte förbinda sig till det kontrakt som skolan låtit upprätta för längre lån av surfplattor. Gällande ersättningsskyldigheten vid skadegörelse, så gäller detta för surfplattor som för annan egendom. Huvudmannen ställer sig bakom rektors uppgifter.

Till ärendet har Järfälla kommun bifogat ett nytt lånekontrakt avseende lån av skolans surfplattor för läsåret 2017/2018.

Motivering till beslutet

Rättslig reglering

Av 1 kap. 8 § skollagen följer att alla, oberoende av geografisk hemvist och sociala och ekonomiska förhållanden, ska ha lika tillgång till utbildning i skolväsendet om inte annat följer av särskilda bestämmelser i denna lag.

Av 10 kap. 10 § skollagen framgår att utbildningen ska vara avgiftsfri och eleverna ska utan kostnad ha tillgång till böcker och andra lärverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning.

Av 10 kap. 11 § skollagen framgår att trots 10 kap. 10 § samma lag får det förekomma enstaka inslag som kan medföra en obetydlig kostnad för eleverna.

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen tar först ställning till om surfplattan är ett lärverktyg i skollagens mening och bedömer därefter om verksamheten uppfyller skollagens krav på att elever utan kostnad ska ha tillgång till lärverktyg och på att alla ska ha lika tillgång till utbildning.

Surfplattan är ett lärvärktyg i skollagens mening

Av förarbeten till skollagen, prop. 2009/10:165 s. 374, framgår bland annat följande. I dagens skollag [skollag 1985:1100 red:s anm.] anges att eleverna ska ha tillgång till "böcker, skrivmateriel, verktyg och andra hjälpmedel". Denna formulering har kvarstått i princip oförändrad sedan lagens tillkomst. Det finns nu skäl att omformulera bestämmelsen så att den bättre passar in i en modern skollag. Den snabba utvecklingen av informationsteknologin under de senaste decennierna har inneburit stora förändringar avseende hur undervisningen bedrivs och vilken utrustning som eleverna använder. I betänkandet Läromedel-specifikt (SOU 2003:15) om läromedel för funktionshindrade lanserades beteckningen "lärvärktyg" för att beskriva den utrustning som eleven behöver i undervisningen. Regeringen anser att detta begrepp är bättre anpassat till den moderna undervisningssituationen och att det därför i den nya skollagen ska anges att eleverna utan kostnad ska ha tillgång till böcker och lärvärktyg. Med lärvärktyg avses den utrustning och materiel, förutom böcker, som eleverna behöver för att kunna nå målen för utbildningen.

I ärendet är ostridigt att surfplattan är en förutsättning för att eleven ska kunna ta del av undervisningen i skolan och att skolan använder digitala läromedel i de flesta ämnen. Anmälaren har vidare uppgett att läxor och övriga hemuppgifter förutsätter att eleverna har tillgång till skolans surfplatta. Rektorn och huvudmannen har vidgått att arbete med läxor i stor utsträckning kräver tillgång till skolans surfplatta. Mot bakgrund av det bedömer anser Skolinspektionen att Källtorpskolan har organiserat utbildningen på ett sådant sätt att eleverna ska använda en surfplatta för utbildningen såväl i skolan som hemma. Surfplattan är då ett lärvärktyg i skollagens mening och eleverna ska ha tillgång till surfplattan i den utsträckning som utbildningens upplägg förutsätter, i det här fallet både i skolan och hemma.

Tillgång till lärvärktyg och lika tillgång till utbildning

Av förarbetena till bestämmelsen om lika tillgång till utbildning, prop. 2009/10:165 s. 228 f. och 636 f. som hänvisar till prop. 1990/91:18 s. 27, framgår bland annat följande. Ingen huvudman får utforma sitt skolväsende så att inte alla barn och ungdomar har lika tillgång till utbildningen. Således får inte kön, geografisk hemvist, sociala eller ekonomiska förhållanden utgöra grund för eller rent faktiskt leda till särbehandling. I detta ligger inte enbart ett förbud mot uttryckliga begränsningar i enskildas rätt till utbildning, utan även ett krav på att utbildningen utformas så att inte deltagandet i praktiken väsentligt försvåras för någon på grund av en eller flera av de nyss nämnda faktorerna. Det ankommer på huvudmännen att utforma sitt skolväsende och sin utbildning så att inte något barn eller någon ungdom i realiteten förhindras att få del av utbildning på grund av sitt kön, sin bostadsort eller sina sociala eller ekonomiska förhållanden.

Vidare framgår följande av förarbetena till bestämmelsen om avgiftsfrihet, prop. 2009/10:165 s. 373 f. Principen om en avgiftsfri utbildning i grundskolan och motsvarande skolformer inom det obligatoriska skolväsendet är en av hörnstenarna inom den svenska utbildningspolitiken. Rätten till en likvärdig utbildning av hög kvalitet får aldrig vara beroende av en enskild individs ekonomiska förutsättningar. Ett

utslag av principen om avgiftsfrihet är att eleverna utan kostnad ska ha tillgång till de läromedel och den utrustning som behövs för att få förutsättningar att nå utbildningens mål.

Av utredningen i ärendet framgår att för att en elev på Källtorpskolan ska få låna en surfplatta med tillbehör att använda för skolarbete både i skolan och hemma behöver eleven och elevens vårdnadshavare träffa ett avtal med skolan gällande lån av surfplatta. Villkoren för avtalet framgår av ingivet dokument benämnt "Kontrakt gällande lån av iPad, Källtorpskolan - elever i år 6-9", avseende läsåret 2017/2018. Av lånekontraktet framgår bland annat följande. Genom lån av surfplatta förpliktar sig eleven att hantera och använda surfplattan på sådant sätt, med undantag för normalt slitage, att den är i gott skick när den återlämnas. Surfplattan är försäkrad av skolan och försäkringspremien står skolan för. För att försäkringen ska gälla, ställs krav att eleven hanterar utrustningen ansvarsfullt. Om skolans försäkring tas i anspråk – i samband med att reparation av iPad är nödvändig – kan vårdnadshavare komma att debiteras. Detta då skadan på surfplattan orsakats av elev eller vårdnadshavare genom vårdslöshet/oaktsamhet eller skadegörelse. Varje ärende hanteras enskilt av skolan. Elevens vårdnadshavare kan vidare enligt avtalet bli ombedd att kontakta sitt försäkringsbolag i de fall en surfplatta tappas bort eller blir stulen under skoltid. I avtalet anges också att för att, som det får förstås, skolans försäkringsbolag ska godkänna ersättning måste surfplattan ha förvarats på ett säkert sätt under uppsikt. Ersättning godkänns inte om man till exempel har glömt surfplattan på bussen, glömt den i en butik, eller lämnar den utan uppsikt i skolan under lektioner, i idrottens omklädningsrum, ovanpå elevskåp eller i rastutrymmen.

Rektorn har framfört uppgifter som delvis motsäger det som framgår av avtalet, däribland att skolans egen försäkring tas i anspråk i alla situationer då en surfplatta tappas bort eller försvinner under eller efter skoltid, om surfplattan försvunnit eller tappats bort av eleven. Rektorn har även angett att skolan alltid står kostnaden för reparation av skada på surfplatta som uppstått under eller efter skoltid om skadan uppstått genom elevens användande. Rektorn har vidare uppgett att det endast blir aktuellt att debitera elevens vårdnadshavare om det efter en utredning från skolan visar sig att skada på surfplattan orsakats av vårdnadshavaren eller annan familjemedlem än eleven. En sådan kostnad kan enligt rektorn uppgå till cirka 500 kr till 1 000 kr. Därutöver kan det enligt rektorn i undantagsfall bli aktuellt för elevens vårdnadshavare att kontakta sitt försäkringsbolag, nämligen i de fall då det efter en utredning visar sig att surfplattan tappats bort eller blivit stulen då någon annan än eleven använt surfplattan. Om vårdnadshavaren inte har någon försäkring kan det enligt rektorn, beroende på vad som framkommer i en utredning, bli aktuellt att vårdnadshavare får stå kostnaden motsvarande marknadsvärdet för borttappade surfplatta.

Skolinspektionen har ovan bedömt att vid Källtorpskolan är en surfplatta ett lärverktyg i skollagens mening. Skolan måste då säkerställa att eleverna får tillgång till en surfplatta i den utsträckning som utbildningens upplägg förutsätter. Detta måste vidare ske utan att tillgången blir villkorad av att vårdnadshavare eller elever skriver under ett avtal på det sätt som har skett här. Skolinspektionen vill i sammanhanget

framhålla att skolan inte kan förutsätta att elever har egna datorer eller motsvarande att använda i utbildningen, varken för arbete i skolan eller hemma. Att villkora elevernas tillgång till lärverktyget är inte förenligt med skollagens krav på att alla, oberoende av geografisk hemvist och sociala och ekonomiska förhållanden, ska ha lika tillgång till utbildning och att eleverna utan kostnad ska ha tillgång till de lärverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning. En ordning som den aktuella kan medföra att barn eller vårdnadshavare på grund av ekonomiska förhållanden väljer bort aktuell utbildning eller förhindras ta del av vissa utbildningsmoment för att de inte har förutsättningar att köpa en egen surfplatta, eller motsvarande, eller för att de har svårt att överblicka vilka ekonomiska konsekvenser en underskrift av avtalet kan tänkas få. Det är i det här fallet inte fråga om ett sådant enstaka inslag som kan medföra en obetydlig kostnad vilket är tillåtet enligt skollagen.

Skolinspektionen bedömer sammanfattningsvis att skolans förfarande i det aktuella fallet strider mot skollagens bestämmelser om att elever utan kostnad ska ha tillgång till lärverktyg och att alla, oberoende av geografisk hemvist och sociala och ekonomiska förhållanden, ska ha lika tillgång till utbildning. Skolinspektionen förelägger därför med stöd av 26 kap. 10 § skollagen Järfälla kommun att vidta åtgärder för att avhjälpa påtalade brister.

I den slutliga föredragningen av ärendet har avdelningsjuristen Tove Björnheden deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

X Kristina Gustafsson

Beslutsfattare
Signerat av: Kristina Gustafsson

X Emelie Gustafsson

Föredragande
Signerat av: Emelie Gustafsson

Kopia till
Anmälaren
Rektor på Källtorpskolan